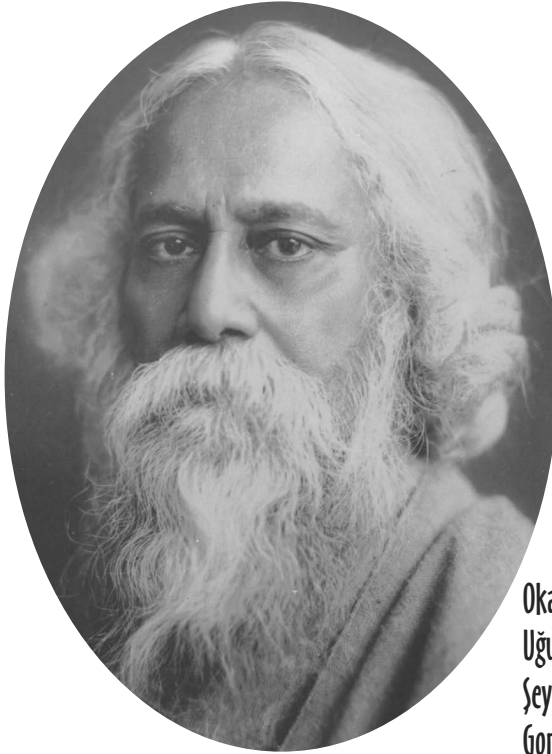

"HİNT VE ŞİİRİN SESİ"
RABİNDRANATH TAGORE'NİN
EĞİTİM GÖRÜŞLERİ VE
ŞANTİNİKETAN OKULU'NDAKİ UYGULAMALARI

Editör: Bahri Ata

A PEGEM
AKADEMİ

Okan Dinç
Uğur Çakır
Şeyma Özelmacı
Gonca Karakaş
Fatih Tıkman
Hayati Adalar
Mürüved Akın
Filiz Arzu Yalın
Cennet Güneş
Fatih Çeliksoy

Editör: Doç. Dr. Bahri ATA

“Hint ve Şiirin Sesi” Rabindranath Tagore’nin Eğitim Görüşleri ve Şantiniketan Okulu’ndaki Uygulamaları

ISBN 978-605-318-250-4

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2015, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları

Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

I. Baskı: Eylül 2015, Ankara

Yayın-Proje Yönetmeni: Ayşegül Eroğlu

Dizgi-Grafik Tasarım: Didem Kestek

Kapak Tasarımı: Gürsel Avcı

Baskı: Yorum Basım Yayın ve Matbaacılık Ltd. Şti

İvedik Organize Sanayi Bölgesi Matbaacılar Sitesi

35.Cadde No: 36 - 38 06370

(0312 395 21 12)

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No: 13651

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

Ön Söz

2014-2015 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Eğitim Klasikleri İncelemeleri adlı yüksek lisans düzeyinde açtığımız derste bu defa Hint şair ve 1913 Nobel edebiyat ödülü sahibi Rabindranath Tagore'nin (1861-1941) eserleri üzerine okumalar yapıp, onun daha çok eğitimci yönü üzerine odaklandık. Üstat Cemil Meriç, Tagore için "Hint ve Şiirin Sesi" diye yazmaktadır. Biz de kitabımızın başlığına bu deyişin uygun olacağını düşündük.

Tagore ile ilgili okumalarımızın yol haritasını çizmede Fethi Tevet'in (Tevetoğlu'nun) 1939'da yayımladığı *Tagore Külliyyatı*, Kemal Çağdaş'ın 1961'de *Türk Yurdu* dergisinde yazdığı "Eğitimci Tagore", 1999'da Narmadeshwar Jha'nın UNESCO için yazdığı "Rabindranath Tagore" ve Krishna Dutta ve Andrew Robinson'un (2001) "Rabindranath Tagore" adlı yazıları oldukça işimize yaradı. Ankara Üniversitesi'nde 2004'te Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Deniz Sezer'in "Rabindranath Tagore'nin Eserlerinin Kadının Gelişmesi ve Özgürleşmesi Açısından İncelenmesi" adlı savunduğu yüksek lisans tezi de Türkçe literatüre ayrı bir zenginlik katmaktadır. Francis A. Samuel'in (2011) Tagore ile Dewey'in eğitim vizyonlarını karşılaştırdığı makale, Tagore'nin uluslararası çağdaş eğitime katkılarını daha net görmemizi sağladı.

Bu kitapta da önceki kitaplarda uyguladığımız şablonu uyguladık. Yani önce Tagore'nin hayatı ve eserlerine topluca bir bakıldı. İkinci bölümde Tagore'nin yaşadığı dönemde Hindistan'ın siyasi durumu ele alındı. Üçüncü bölümde Türk aydınlarının Tagore algılarına yer verildi. Dördüncü bölümde Tagore'nin genel eğitim anlayışının çerçevesi çizildi. Beşinci bölümde Tagore'nin kurduğu okullardaki uygulamaları değerlendirildi. Altıncı bölümde Tagore'nin ana dilde eğitim anlayışı ortaya konuldu. Yedinci bölümde Tagore'nin şiirleri eğitimbilim açısından incelendi. Sekizinci bölümde Tagore'nin din ve ahlak anlayışı, dokuzuncu bölümde sanat anlayışı, onuncu bölümde barış eğitimi anlayışı ele alındı. Bu arada 1928 öncesi *Çağlayan*, *Muallimler Birliği Mecmuası*, *Fikirler*, *İçtihat*, *Yeni Kitap* gibi süreli basında Tagore ile ilgili yazıların unutulmuşluğa terk edilmesine gönlümüz razı olmadı. Onların bazılarının da ekler altında okuyucuya ulaşmasını istedik.

Tagore, pek çok Avrupalı aydın gibi, Şantiniketan Okulu adını verdiği özel okulunu kurarak, burada fikirlerini hayata geçirmeye çalıştı. Bu okulda bireyin hayatla ve doğayla iç içe olduğu bir eğitim anlayışını uygulamaya geçirmiştir. Bu okulun müfredatında edebiyat, güzel sanatlar, resim, müzik, dans, heykel vs. yetenek ve beceri gerektirecek dersler önemli bir yer tutuyordu.

Ders boyunca Tagore'nin hayatından yola çıkarak, 19. yüzyılda Doğu'da şiir ve bilim ilişkisi üzerine de tartışmalar yaptık. Çok küçük yaşlardan itibaren gökyüzüne, doğaya düşkün olan Tagore'nin yıldızlarla da ilgilendiğini biliyoruz. Bir teleskop edinip, astronomi bilimine uygun yöntemlerle uzayla ilgilenmemesinin nedenleri ne olabilir acaba? Doğu'da şair olmak, bilim insanı olmaktan daha cazip, neden? Tagore'nin babası, rasathanede görevli biri olsaydı ve çocukluğu rasat aletleri arasında geçseydi, yine mi şair olarak kendini ifade etmeyi tercih edecekti? İşte bütün bu sorular kafamızı meşgul etti.

Bu okumalar sırasında Gandhi ve Tagore arasındaki bazı meselelerdeki fikir ayrılıklarını da daha iyi kavradık. Biz bu kitapla, Tagore'nin düşünce dünyasını tamamen keşfedip yansıtabildiğimiz iddiasında değiliz. Bunun için Bengalce gibi gerekli lisan aracına da sahip değiliz. Sadece bir dönem boyunca geniş ve derin okumalar yaparak, onun eğitim anlayışını ve uygulamalarını ortaya çıkarmaya çalıştık. Hindistan alt kıtasının insanlık tarihine hediye ettiği bu ince ruhlu insanın bahçesinden, geleceğin öğretmenlerinin de istifade etmesini arzu ettik.

Editör: Doç. Dr. Bahri Ata

Gazi Eğitim Fakültesi

Beşevler/Ankara

2015

İçindekiler

Ön Söz.....	iii
Okan Dinç Rabindranath Tagore'nin Hayatı ve Eserlerine Toplu Bir Bakış .1	
Uğur Çakır Tagore'nin Yaşadığı Dönemde Hindistan	19
Şeyma Özelmacı Türk Aydınları ve Rabindranath Tagore	33
Gonca Karakaş Tagore'nin Genel Eğitim Anlayışı.....	55
Fatih Tıkman Tagore'nin Okulu ve Uygulamaları.....	71
Hayati Adalar Rabindranath Tagore ve Ana Dilde Eğitim Anlayışı.....	87
Mürüved Akın Rabindranath Tagore'nin Şiirlerinin Eğitimbilim Açısından İncelenmesi.....	103
Filiz Arzu Yalın Rabindranath Tagore'nin Din ve Ahlak Anlayışı.....	131
Cennet Güneş Rabindranath Tagore ve Sanat Anlayışı.....	145
Fatih Çeliksoy Tagore ve Barış Eğitimi	157

EKLER: Tagore ile İlgili 1928 Öncesi Dergilerdeki Bazı Yazılar.....	169
1. Ek: Elizabeth Havkin (1926) Tagore Terbiyecisi, <i>Çağlayan</i>	169
2. Ek: İbrahim Alâaddin [Gövsâ] (1926) Büyük Hint Şairi Tagor'un Mektebi, <i>Muallimler Birliği Mecmuası</i>	177
3. Ek: M. Said (1926) Tagor'dan, <i>Fikirler</i>	181
4. Ek: Nevzad Mahmud (1926) Tagore ve Çocuk Edebiyatı, <i>Muallimler Birliği Mecmuası</i>	183
5. Ek: Abdullah Cevdet (1927) Rabindranath Tagore, Din ve Hayat, <i>İçtihat</i>	188
6. Ek: E.A. (1927) Hint Şairi Tagore ve Mektebi, <i>Yeni Kitap</i>	194
Kişi İsimleri Dizini	197
Kavram Dizini.....	198

Rabindranath Tagore'nin Hayatı ve Eserlerine Toplu bir Bakış

1

Okan DİNÇ*

Giriş

Rabindranath Tagore, birçok eser ortaya koymuş olan şiir, piyes, roman, hikâye, makale yazarı aynı zamanda ressamdır. Yaşam ve sanat görüşü gelişmiş bir şahsiyettir. 1913 yılında Nobel ödülünü *Gitanjali* adlı eseri ile kazanmıştır. Hindistan'ın İngiliz emperyalizminden kurtulması için büyük çabalar sarf etmiş aynı zamanda Hindistan'ın kurtuluşu için önderlik yapan Gandhi'nin destekleyicisi olmuştur. 1915'te İngiltere'den "sir" unvanı almış, ancak Gandhi'ye destek vererek Sir unvanını tekrar iade etmiştir. Yapmış olduğu çalışmaların yanı sıra eğitime de çok önem veren Tagore Kalküta yakınlarında ki Balpur'da sükûn barınağı anlamına gelen Şantiniketan adını verdiği bir okul kurmuştur. Bangadershan adıyla edebiyat dergisinin başyazarlığını yapmıştır. Batı ve Hint geleneklerinin kaynaştıran Vishne-Bharati üniversitesinin açılmasına zemin oluşturmuştur. Yaşadığı dönemde çok önemli çalışmalar yapan Tagore'nin yaptıklarını günümüzde de anlatmak, benimsetmek ve geliştirerek devam ettirmek gerekmektedir.

* Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi.

Rabindranath Tagore'nin Hayatı

Tagore, 19. ve 20. yüzyılda önemli katkılar yapmış Hindistanlı şair ve yazardır. Hintli bir şair ve bilge olan Rabindranath Tagore, Kalküta şehrinde 7 Mayıs 1861 yılında dünyaya geldi.

Gürsoy'a (2012) göre Tagore'nin ismi Bengal dili olan Bengalce'de "Soylu kişi-efendi" anlamına gelmekte olan "Thakur" sözcüğünün İngilizleştirilmiş biçimidir."

On dokuzuncu asrın ilk yarısında, Kalküta'da muazzam bir malikâne vardı. Bu muazzam malikâne onuncu asırdan beri Bengalilerin ruhi hayatları üzerinde çok mühim roller oynamış eski, yüksek tabakadan bir Brahman ailesine aittir. Bu Brahman ailesi Tagore'nin ailesidir (Tevet, 1939:1).

Gürsoy'a (2012) göre "Tagore'nin ailesi dinine son derece bağlı olarak tanınıyordu, babası Maharashi Devendranatath, uygar ve olgunluktan yana bir dini önderdir." Varlıklı bir din adamıdır. Sosyal ve dini reformlar açısından lider olan bir kişidir. Tagore'nin babasının ruhani nüfuzu çok yüksektir (Havkin, 1926:1).

Gürsoy'a (2012) göre "Tagore'nin ilk eğitimi ailesi arasında ve oldukça özeldi."

Tevet'e (1939) göre "Tagore geniş bir ailede büyüdü. On dört kardeşlerdi. Tagore kültürel açıdan zengin olan bir ortamda büyüdü. Matematikçi, müzisyen, gazeteci, yazar ve sanatçıların bulunduğu bir aile ortamında yetişti. Bu şekilde bir ortamda yetişmiş olması ilerideki eğitim felsefesine sağlam bir zemin hazırlamıştır."

Çocukken kendisine hazırlanan eğitimin türünü takdir etmemiş ve mevcut eğitim sistemini sevmemiştir. 8 yaşındayken şairlik dersi görmeye başlamıştır. İlk eserini daha 16 yaşında "Kavi kâhini-Bir şairin hikâyesini" yazdı. Özel öğretmenlerden ders alarak orta öğrenimini yaptıktan sonra 17 yaşında Londra'ya gönderildi. Londra'da hukuk eğitimi alması isteniyordu. Ailesi Tagore'nin bir avukat olmasını arzu ediyordu.

Çağdaş'a (1961) göre "Tagore, hukukun yanında kendisini sanatsal ve müzikal alanlarda da geliştirdi."

Gürsoy'a (2012) göre bir süre sonra kendisine anlamsız gelen hukuk eğitimini yarıda bıraktı. Yeniden Hindistan'a döndüğünde ise babasından aile mülkiyetinin yönetimini ele almakla birlikte, Bengalce yazı yazmaya başladı. Bu sırada henüz 19 yaşındaydı ve ilk romanını bitirmiş ve yayınlamıştı. Ayrıca çeşitli dergilerde de yazılar da yazıyordu.

Tagore, Anglosakson Edebiyatı, Petrark, Dante, Goethe hakkında yazılar yazdı. Makalelerinin birinde Hint ve Avrupa kültürlerinden meydana getirilecek bir sentezin daha yüksek bir sentezin daha yüksek bir Dünya kültür ve medeniyetinin temelleri olabileceğine işaret etmiştir. Bu onun daha küçük yaştan bir uluslararası üniversite fikrini yayattığını göstermektedir (Çağdaş,1961:2).

Tagore, daha küçük yaşta iken hizmetçilerin kendisine göstermek istedikleri fazla hürmeti reddetti. Küçük yaşta, kendi kendine, tabiatı, insanı ve her şeyden üstün hürriyeti sevmeyi öğrendi. Hususi ders saatleriyle yüklü geçen çocukluğunda en büyük ve yegâne tesellisi iç bahçenin ağaçları ve yeşillikleri arasında gezmek ve dolaşmak oldu (Tevet,1939:2).

Tevet'e (1939) göre "İngiliz şair William Wordsworth, Shelley, Browning Tagore'yi etkilemiştir. Tagore'nin şairliğine önemli etki yapmışlardır. Shelley'de hürriyete olan aşk, sabit fikir halinde idi ve bu aşk onun despotlarla rahiplere olan kininden doğuyordu. Shelley, Avrupa'nın en büyük lirik şairiydi. Tevet'e göre; Tagore tabiata çok düşküdü. William adlı şairden etkilenmesiyle beraber tabiata olan ilgisi arttı." Dipu'ya göre "Tagore'nin sanat görüşünün gelişmesinde Bengalli Raca Rammahun Roy önemli rol oynamıştır. Raca'nın ve Tagore'nin babasının görüşleri altında şairin dünya görüşü şekillenmiştir. Tagore'nin hocası Raca öncelikle din reformuna önem verir. Raca, 1930 da Brahmanizm'in temellerini atmıştır."

Tagore'nin gençliği, Bengal'de Avrupa ruhunun tesiri altında teşekkül eden yeni hayatın, modern edebiyat sınıfına ilk eserinin ortaya koydurduğu zamana tesadüf ediyordu. Tagore'nin ruhunda büyük bir tesir yapmış ve ona değerli bir roman *-Yurt ve Dünya'yı-* yazdırmıştır. Svadeşi harekâtının başlangıçları da o sıralarda meydana çıkıyordu. İngiltere'den döndükten sonra edebiyat alanında isteği devam ediyordu. Gençliğini bütün gün bahçelerde, kendini saran tabiatın diliyle söylenmiş şiirlerini yazmakla geçiriyordu. Genellikle inzivaya çekilerek babasının evinde yaşıyor veya hâkimlik yapan kardeşine refakat ediyordu. On dokuz yaşında ortaya koyduğu ilk romanıyla şöhreti esasen almış yürümüş olan genç şair bu sıralarda olgunluğunu ve tamamen çizilmiş çehresini buluyordu.

Gürsoy'a (2012) göre Tagore, hikâyelerinde ve romanlarında Bengal halkının karakteristik özelliklerini gerçekçi bir biçimde olduğu kadar romantizmi de kullanarak sadece kendisine özgü bir ifade şekliyle dile getiriyordu. Hindistan o yıllarda Büyük Britanya İmparatorluğu'nun sömürgesiydi ve İngilizler halkın ilkel ve cahil kalması için ellerinden geleni yapıyorlardı. Aydınlar bile İngilizlerin kurallarına uygun olarak yetiştiriliyorlardı. Sömürgeciliğe karşı çıkmak söz konusu bile değildi. Bengal halkı da kendi kabuğuna çekilmiş çatışma ve isyandan uzak, kaderine teslim olmuş, gerçeklere boyun eğmiş bir biçimde yaşıyordu.

Tagore yirmi üç yaşında evlendi ve fakirlerin ikamet ettikleri mahallede bir ev aldı. Bu yıllar içinde bir takım dramatik eserler verdi. Şair, yirmi beş yaşından otuz beş yaşına kadar geçen yıllarında Bengal dilinde yazılmış en güzel aşk şiirlerini ve çocuk şarkılarını meydana getirdi.

Tagore'nin babasının, Kalküta'dan yetmiş mil mesafede, Şantiniketan adını verdiği bir inzivagahı vardı. Tagore'nin babası her yıl belli bir süre buraya gelip kafasını dinlerdi (Tevet,1939:3).

Tagore kırk yaşında hayatının en büyük macerasına atılmıştır. Kalküta şehrine yetmiş mil kadar uzakta bu yerde bir kaç çocukla özel bir okul açmıştı. Kendisi bir şairdi ömrünü yazmakla özellikle şiir yazmakla geçirmişti, eğitim konularında tecrübeleri yoktu. Onu bu işe sevk eden kendi okul çocukluğu döneminde yaşadıklarıydı (Çağdaş, 1961:1).

Havkin'e (1926) göre "Başlangıçta Tagore'a itimat edilmedi, çünkü şiirden başka bir şey yazmamıştı."

Tevet'e (1939) göre "Tagore, 1901 yılında yeni ve mühim bir iş için inzivaya çekildi. İlk önce kendi çocukları ile bir kaç dostunun çocukları için bir okul kurdu. Bu çocukların hür tabiatın ortasında tam bir seferberlik içinde büyümelerine çalıştı."

1901 yılında kurmuş olduğu Şantiniketandaki okula yerleşmişti. Ona göre geleneksel okulda eksik olan tabiat ve hayattı. Okulda sadece kitaplar üzerinden eğitim verilmesine, dört duvar arasında kalıp eğitim alma durumuna karşıydı. Doğa ile diğer durumlar birleştirilmeliydi. Tagore, öğrencinin kafasına bilgiyi dolma doldurur gibi oldurmanın yanlışlığından bahsetmiştir. Bu durumu "Papağanın Terbiyesi" adlı hikâyesinde de anlatmıştır (Tevet,1939:2).

İbrahim Alâaddin'e (1926) göre "Tagore'nin mektebi Kalküta'ya şimendiferle beş saatlik mesafede Balpur isimli bir köyde bulunuyor, bu köy vaktiyle Tagore'nin babasının her sene inziva ve tefekkür için çekilip dinlediği bir mahalmiş. Tagore; tıpkı Rousseau gibi tabiatı en büyük bir önem arz ediyor. Okulu şehirlerden uzak geniş ormanların ve muazzam dağların arasında bir çayırılık içinde tesis etmesidir."

Okulu ilk açtığında 5 öğrenci vardı. Okul deneysel ve uygulama ağırlıklıydı. Eğitim tamamen ücretsizdi. İngilizce, Bengalce, Sanskritçe, Aritmetik, Coğrafya, Bilim alanlarında ayrıca temizlik, bahçe işleri gibi tüm durumlar hakkında eğitim verilmekteydi. Tagore'nin okulu-na giden öğrenciler için ağaç önemli ve canlı bir mevzudur. Onun her

dalını ayrı ayrı tanırlar ve ona tırmandıkları zaman ayaklarını nereye basacaklarını bilirler. Ormanlara keşif yapmak için giderler, nehirlerin kenarlarında dolaşırlar. Tagore'nin mektebinde büyük bir sadelik mevcuttur. Onun terbiyesinde bu çok önemlidir. Her fert hayatının bir bölümünü sade yaşmalıdır (İbrahim Alaaddin,1926:2).

Bhattacharjee'e (2014) göre "Tagore, eğitimde öğretmenlerin önemine dikkat çekerek onların rehber olması gerektiğini vurgulamıştır."

Tagore, tam okulunu kurduğu senelerde çok sevdiği eşini kaybetti. Ardından iki çocuğunu kaybetti. Bu acı durumlardan sonra tamamen inzivaya çekildi. Yaşıyorlarken, ona *Bahçivani* (The Gardener) ilham eden karısı ve *Büyüyen Ayı* (The Crescent Moon) ilham eden çocukları, hayat denen perdenin arkasına geçtikleri zaman Tagore'ye ölümü söylediler. Tagore bu yalnızlıkla 1912 yılında yeniden İngiltere'ye gitti. Uzun süren bu seyahati sırasında İngilizce yazdığı ve Bengal dilinden bizzat İngilizceye çevirdiği şiirlerini düzenledi. İşte *Gitanjali* bu şekilde ortaya çıktı (Tevet,1939:5).

Bu çalışmasının ardından Tagore 1913 yılında Nobel edebiyat ödülüne layık görüldü. Ardından büyük bir geziye çıktı. Uzakdoğu ülkeleri, Japonya, Kuzey ve Güney ABD halklarını daha yakından tanımak üzere dolaştı. Japonya'da 18 Haziran 1916 günü yaptığı savaşı ve milliyetçiliği yeren ünlü söylevi, dünya tarihinde bir dönem noktası oldu.

Gürsoy'a (2012) göre "Tagore, 1925 yılında İtalya'ya gitti.1926 yılında Oxford'da konferansları 1931 yılında kitap haline getirildi."

Batı memleketlere yaptığı seyahatler neticesinde İngiltere'de üniversitelerde verdiği nutuklarda özellikle ilk dini, felsefi içerikli nutku Sadhana sayesinde İngiltere tarafından 1915 yılında "Sir" unvanını almıştır. Tagore'nin bedbaht memleketine olan aşkı büyüktür. Ailesi bu hissini henüz moda olmadığı zamanlarda bile milli gururla yanıyordu (Havkin, 1926:5).

Süreç içerisinde Hindistan'ın bağımsızlığını sağlamak için büyük mücadele veren Gandhi'ye destek olmak amacıyla "Sir" unvanını iade etmiştir. Tagore bu unvanı iade ederken genel vali Lord Chelmsford'a 31 Mayıs 1919'da mektup yazmıştır. Halkın içinde bulunduğu durumdan söz etmiştir. Yurttaşlarına yapılan haksızlıkları dile getirmiş ve unvanı iade ettiğini söylemiştir (Bkz: **Ek-1**).

Tevet'e (1939) göre "Tagore, Doğu ile Batı medeniyetleri arasında sağlam bir ilişki kurulması gerektiğine vurgu yapmaktaydı. Bu esnada Tagore'nin aklına bir plan geldi. Okulunu bir üniversiteye çevirmek istiyordu. Fakat bu sırada Hint İstiklal Harekâtı ortaya çıkmış ve tüm gözler siyasete çevrilmişti. Bu durumun ardından kazandığı Nobel ödülü parası olan sekiz bin İngiliz lirasının tamamını okul için kullandı. İlkokulun yanına bir kız okulu, bir sanat ve bir ziraat okulu yaptırdı."

1921 yılında Visva-Bharati adında üniversiteyi açtı. Tagore, kas gücü ile beynin doğru orantılılığından bahsetmektedir. Her ikisinin de çalışmasının ne denli önemli olduğunu vurgulamaktadır. Açmış olduğu üniversitede Batı ve Hint geleneklerini kaynaştırmıştır.

Çağdaş'a (1961) göre "Tagore'nin açmış olduğu okulda kız ve erkek öğrencilere aynı ortamda eğitim verilmesini sağlaması karma eğitime işaret etmektedir." Eğitimcilerin çok önemli olduğunu söyleyen Tagore, "Bir lamba kendi yanmaya devam etmedikçe bir başka lambayı yakamaz. Konusunda daha fazla ilerlemeye lüzum görmeyen bir öğretmen öğrencilerine bildiklerini sadece tekrar etmekle kalır. Onların kafalarını doldurur." demiştir.

Tagore, Swami Vivekananda ve Sri Aurobindo'nin eğitim üzerine düşüncelerinde Upanisler önemli yer tutmaktadır. Upanislerden yararlanmak son derece önemli görülmektedir. Eğitimin mükemmel olması için sosyal, ahlaki, estetik gibi her açıdan durumlara bakılması gereklidir anlayışı hâkimdir (Sengupta,2014:1).